

opusdei.org

El professor Richard Siebeck "Memòria ingènua"

Llibre escrit per Alfons Balcells Gorina (1915-2002), publicat per l'editorial La Formiga d'Or.

11/01/2011

A començament de l'any 1942, les batusses de la guerra mundial semblaven geogràficament molt lluny d'Europa: els fronts més vius eren la Unió Soviètica, l'Àfrica i l'extrem Orient, mentre que el continent europeu vivia una aparent

calma –les accions de la resistència interna als països ocupats eren sistemàticament silenciades per la fèrria censura, a banda i banda del Pirineu. Hi havia, de tant en tant, bombardeigs molt durs sobre Anglaterra, contestats per l'aviació britànica amb incursions esporàdiques damunt d'Alemanya, però des del 13 d'octubre de 1941, que la RAF havia descarregat un munt de bombes sobre Nüremberg, les notícies que arribaven podien fer pensar que justament al país que havia iniciat aquella guerra contra la resta del món, s'hi vivia amb certa pau.

Això era, si més no, el que les autoritats i la premsa del país, s'esforçaven a fer veure als espanyols. Era l'època que se silenciaven també oficialment i sistemàticament les crides de la Santa Seu perquè s'aturessin les hostilitats unilaterals d'Alemanya i

Itàlia, perquè cessessin els afanys imperialistes d'aquests països i, sobretot, perquè s'acabés la persecució racial, especialment contra els jueus. A Espanya, el règim, tot i que s'autoanomenés catòlic, maldava per amagar tots aquests pronunciaments del Vaticà, i la censura sobre qualsevol missatge en favor de la llibertat dels pobles i de les persones no tenia escletxes.

Ja he explicat en el seu moment que la meca de la medicina occidental, abans de la guerra civil i fins que es va acabar la mundial, era Alemanya i, en general, els països germànics. Des de mitjan segle XIX, quan el professor Rudolf Virchow va fundar la patologia cel·lular, s'havien anat succeint diverses celebritats, pioners de la ciència mèdica moderna: Ehrlich, descobridor del tractament de la sífilis, els cirurgians Bier i Billroth, l'internista Vollhard... I no cal dir que en això no hi tenien res a

veure les circumstàncies bèl·liques o polítiques que en els diversos moments de la història més recent s'havien esdevingut. Aquestes circumstàncies van fer, això sí, que en el decurs del temps la posició dominant de la medicina germànica s'anés afeblint en el context occidental, entre altres motius perquè alguns d'aquells metges de gran anomenada, deixebles dels esmentats, eren jueus, i d'altres –la majoria, per sort, de segona fila–, utilitzaren la seva ciència per desenvolupar pràctiques aberrants durant el règim nazi. Aquella posició preponderant s'acabà, en efecte, quan a mitjans dels quaranta començà a despuntar la nova medicina nord-americana.

Però, en aquells moments, a Espanya no se sabia res o gairebé res de les circumstàncies polítiques: els metges alemanys eren els millors, i havien estat mestres de molts dels meus

mestres i dels mestres dels meus mestres.

Cal dir que hi havia aleshores a Espanya una desinformació total sobre les raons últimes de la guerra iniciada per Alemanya –se’ns venia la idea que era una guerra defensiva, preventiva, com si això tingués alguna explicació raonable–, i especialment sobre el mateix règim nazi, la seva ideologia de fons i la manera de posar-la en pràctica. A Espanya, durant aquella guerra mundial, ben pocs sabien res més de Hitler tret del fet que lluitava contra els russos, que eren, per gairebé tothom, l’enemic natural . És molt fàcil, ara, quan es tenen totes les dades a la mà, exclamar-se i escandalitzar-se del que feia o deixava de fer la gent del carrer. La immensa majoria dels espanyols anàvem a les palpentes, potser, això sí, amb una confiança cega i ingènua en la bondat dels nostres dirigents.

Demano disculpes per aquella ceguesa involuntària i per aquella ingenuïtat, però no puc fer-hi més.

Hi havia, això sí, dos bàndols ben diferenciats, els aliadòfils i els germanòfils. I jo era d'aquests segons. Però era com una mena de suport ingenu, gairebé esportiu, com el de qui en un campionat de futbol internacional és més aviat partidari d'Alemanya que no d'Anglaterra. Casos com el d'aquell professor de pediatria de la facultat, que cada dia saludava amb el braç estirat quan entrava a classe, i que quan els americans desembarcaren a Sicília deia que allò, "aunque les parezca a ustedes una derrota para Hitler, ¡estén seguros de que no lo es!", casos com aquell n'hi havia ben pocs, tampoc entre els estudiants.

Suposo que la meva germanofília em venia exclusivament de l'admiració acadèmica per aquells investigadors

dels quals he parlat, i en part, també, per l'amistat dels pares amb la família Pellicer, accionistes del Banc Comercial Transatlàntic, de capital alemany.

Va ser l'oncle Ignasi Folch, un cop més, qui em va facilitar les dades necessàries per accedir a una de les aleshores ja prestigioses beques de la fundació Alexander von Humboldt.

La fundació Von Humboldt concedia anualment unes ajudes –amb prestigi arreu del món– a professionals joves de ciències i medicina, que permetien l'estudi i la pràctica d'una especialitat a Alemanya mateix. El meu mestre Máximo Soriano, ja catedràtic de patologia mèdica, em va orientar sobre el doctor Richard Siebeck, un internista alemany que s'estava a Heidelberg, animant-me a intentar treballar al seu costat.

Després de les gestions pertinents, vaig aconseguir, en efecte, una

d'aquelles beques i, un cop demanada l'excedència com a metge de guàrdia del Clínic, me'n vaig anar a Heidelberg.

Heidelberg, situat a l'anomenat Pla de Baden-Württemberg, el *land* de la vall del Rin, era, per a un estudiant de medicina o per a un metge jove, un centre acadèmic gairebé mític. Allà van començar les seves brillants investigacions Emil Kraepelin o Alois Alzheimer, posant per cas.

I allà hi havia estudiat un temps en Xènius, i la coincidència també em feia certa il·lusió.

Era a començament del mes d'abril de 1942. I justament a final d'aquell mes, quan jo ja era a Heidelberg, Hitler faria l'anomenat *Raid Baedeker*, que va destruir moltes ciutats històriques angleses, com ara Exeter o Bath. I a final de maig començaria a arribar la resposta britànica a Alemanya. I jo, ingenu o

cec a l'hora de decidir marxar,
pensant-me que aquella guerra era
com un joc, tornaria a sentir sobre el
meu cap els xiulets dels obusos. En el
pecat vaig trobar la penitència.

Malgrat tot el que comporta el fet
d'anar a Alemanya en aquelles
circumstàncies, potser jo tenia
algunes excuses per justificar-ho: el
clima postbèl·lic que vivia l'Estat
espanyol, que feia que es
consideressin defensables les guerres
en general, ja que la guerra civil
gairebé tothom, a l'Espanya
franquista i a la republicana, la veia
com a "justa"; el fet que Alemanya
lluités "contra els comunistes", ni que
fos per conveniències conjunturals;
la creença generalitzada que el
nazisme era compatible amb el
cristianisme, "potser amb algunes
correccions" (cal no oblidar que la
publicació de l'encíclica contra el
nacionalsocialisme *Mitt brennender
sorge* , de l'any 1937, havia estat

prohibida a Espanya); el desconeixement que es tenia de les persecucions ètniques i religioses que havien emprès els nazis, i que incloïen els catòlics polonesos, entre d'altres, com a objectiu a eliminar...

Com va dir l'ara tan conegut industrial alemany Oskar Schlinder el 8 de maig de 1945, el dia que es va acabar la guerra a Europa, «el fet que milions de vosaltres [jueus], els vostres pares, fills i germans, hagin estat exterminats, ha estat desaprovat per milers d'alemanys i fins i tot avui n'hi ha molts milions que desconeixen quina és l'extensió d'aquests horrors». No se sabia l'abast de la tragèdia a Alemanya, i menys encara a Espanya. I només pocs mesos abans d'acabada la guerra se'n van conèixer detalls a la resta d'Europa.

Les presses i les emocions del moment van fer que em traslladés a

Heidelberg sense haver tingut cap confirmació prèvia del professor Siebeck. Tenia la beca concedida, i calia aprofitar l'oportunitat, sense perdre més temps. La fundació devia pensar que, si la demanava, era perquè abans m'havia posat d'acord amb la facultat de Heidelberg. I jo pensava que la mateixa fundació establiria els contactes oportuns amb Siebeck. No era així.

Em vaig presentar, doncs, enraonant l'alemany molt limitat que aleshores sabia, a l'hospital Ludolf Krehl Klinik, on treballava el professor Siebeck.

I la seva sorpresa fou majúscula.

El pobre home no se'n sabia avenir. Mirava els meus papers, em mirava a mi, posava cara de perplexitat. Va discutir-ho amb els membres de l'equip, davant meu mateix, i finalment, amb una expressió de desconcert del tot explicable, va

rendir-se a la fatalitat dels fets:
durant sis o set mesos, tindria al seu
costat un ajudant de Barcelona.
S'entén, amb exemples com aquest,
que els alemanys facin servir
l'expressió “espanyol” com a sinònim
d'extravagant i incomprensible: “Ets
més estrany que un espanyol”, diuen,
o una cosa semblant.

Vaig tenir l'ocasió de freqüentar el
departament d'electrocardiografia
del doctor Spang, un catòlic antinazi
que de tant en tant em mirava de cua
d'ull i em retreia el que estava
passant a l'Espanya de Franco, com si
jo en tingués la culpa. Però jo
continuava amb la bena als ulls, i
aquell antinazisme d'Spang
l'interpretava només com una opció
partidista, sens dubte lícita, però no
moralment necessària, malgrat que
pel carrer es veiessin homes i dones i
nens amb una “J” cosida o marcada
al vestit. Com esclaus, certament,
però no hi ha pitjor cec que el qui no

vol veure. I a Espanya ens havien ensenyat a no veure.

També vaig assistir a lliçons de neurologia, fent-les compatibles amb el temps dedicat a la sala de medicina interna del doctor Siebeck.

La meva intenció, en sortir de Barcelona, era viure a la residència de metges del mateix hospital, i això és el que li vaig confessar amb tota la meva innocència al professor Siebeck, però per aquí ja no va passar. Així que vaig anar a raure a casa d'una família, a la Neugaße, que llogaven una habitació per a un estudiant en règim de pensió. Els àpats els feia sovint a l'Ärzte-Casino, un local posat en marxa pel mateix Krehl Klinik. Dinava molts cops amb en Terrades, un altre català que feia, a Heidelberg mateix, en un altre hospital, l'especialització en pediatria, amb una beca com la meva.

No hi va haver bombardeigs, en tot el temps que vaig passar a Heidelberg. De tant en tant, això sí, se sentien sirenes, i arribaven veus des del carrer que deien *Licht aus!* , però com que sempre m'agafava distret, capficat en els llibres, al cap de cinc segons, invariablement, la mestressa de la casa m'havia de fer un crit:

–Herr doktor, können sie endlich mal das fenster schließen!

Em deia que tanqués ben tancada la finestra, com feia tota la ciutat, o els llums, per evitar que es veiessin clarors des de l'aire. Si no m'ho recordaven, sempre me n'oblidava. Però aquells avions no venien a Heidelberg. Anaven a Colònia, a Bremen, a Hamburg.

L'estada a Alemanya durà uns set mesos. Durant aquell temps, em vaig deixar anar una mica, pel que fa a la vida religiosa. Però els amics de Barcelona no s'oblidaven de mi, i

periòdicament rebia cartes d'en Rafael Escolà, explicant-me novetats i donant-me ànims.

L'octubre de 1942 era ja de nou a Barcelona. El 28 d'aquell mes es casava el meu germà gran, en Santi, amb la Mercè Canela Batlle.

L'estada a Heidelberg, a més de molts *mea culpa* posteriors, per la meva ingenuïtat política d'aleshores, em va proporcionar també el material per a la tesi doctoral, que vaig presentar de seguida i que es va titular

Electrocardiograma en l'escarlatina .

I Richard Siebeck –del contacte amb el qual, ni que fos en aquelles circumstàncies, mai no me n'he penedit–, em va ensenyar per a tota la vida coses tan importants com el fet que les constitucions febles obren la porta a pertorbacions psíquiques de base orgànica, regla fonamental de la moderna medicina psicosomàtica. O també el fet

inqüestionable de la unitat de l'organisme humà i de totes les seves funcionalitats, evident per als clàssics pero potser no tant en l'actualitat, que molts metges l'obliden, abocats a la seva especialitat.

A la tesi doctoral em van posar un excel·lent *cum laude* .

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/el-professor-
richard-siebeck-memoria-ingenua/](https://dev.opusdei.org/ca/article/el-professor-richard-siebeck-memoria-ingenua/)
(25/08/2025)